

Asia: VN/9732/2019

STM065:00/2019 Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi sairausvakuutuslain, työsopimuslain ja varhaiskasvatuslain muuttamisesta sekä niihin liittyviksi laeiksi

Yleiset kommentit uudistuksesta ja esitysluonnokseen sisältyvistä ehdotuksista

- **yleiset huomiot ehdotetuista vanhempainpäiväraahjärjestelmän muutoksista**

Nykyinen perhevapaajärjestelmä ylläpitää epätasa-arvoa sukupuolten välillä ja vaikuttaa naisten työuriin heikentävästi. Tilastojen mukaan naiset käyttävät lähes 90% kaikista vanhempainpäivärahopäivistä. Nuori nainen on työmarkkinoilla heikommassa asemassa kuin nuori mies. Tasaamalla perhevapaita, nuoren naisen palkkaamiseen ei liity miestä enemmän riskiä pitkistä perhevapaista.

On kuitenkin mahdollista, että uudistus ei tuntuvasti lisää isien käyttämiä perhevapaita eikä siten vähennä naisten kokemaa työelämäsyrrintää. Yrittäjänaiesten mielestä uudistus on oikeansuuntainen, mutta ei tarpeeksi voimakkaasti tasaa sukupuolten välistä tasa-arvoa.

Tällä hetkellä isistä suurin osa pitää äidin kanssa yhtä aikaa pidettävät vapaat, mutta yli puolet ei pidä lainkaan itsenäisiä vapaita. Yrittäjänaiesten mielestä uudistuksen pitäisi kannustaa isiä pitämään vapaita itsenäisesti. Tämä on lapsen ja isän etu kiinteän perhesuhteen syntymiselle. Lisäksi se lisää tasa-arvoa kodin ja perheen hoitovastuusta.

Vanhempainvapaan pitäminen osapäiväisenä tulee mahdollistaa. Ehdotuksen mukaan, jos vanhempainvapaalla oleva tekee puolikkaan työpäivän, menettää kokonaisen vanhempainrahopäivän. Monilla vanhemmilla olisi mahdollisuus vuorotella ja tehdä osatyöpäivää. Tämä myös edesauttaisi ammattitaidon ylläpitämistä ja parantaisi erityisesti naisten työmarkkina-asemaa.

- **kommentit raskaus- ja erityisraskausrahaa koskevista ehdotuksista ja perusteluista**

Nykytilanteessa äitiysraha alkaa 30-50 päivää ennen laskettua synnytysaikaa, uudistuksessa tuo aika voisi olla vain 14 päivää. Tämä saattaa lisätä raskausajan poissaoloja ja siten kustannuksia työnantajalle. Yrittäjänaisen mielestä pientyönantajalle tulisi mahdollistaa raskausajan sairauspoissaolojen ajalta korvaus heti ensimmäisestä päivästä lähtien.

Korotettua päivärahaa tulisi maksaa isälle vain niiltä päiviltä, joita ei pidetä yhtä aikaa toisen vanhemman kanssa. Tämä kannustaisi isiä ottamaan itsenäistä hoivavastuuta.

- **kommentit vanhempainrahaa koskevista ehdotuksista ja perusteluista**

Yrittäjänaiset pitää hyvänä sitä, että vanhempainpäivärahan käyttö tulee joustavammaksi ja näin vanhemmat voivat helpommin vuorotella ja jakaa vapaita. Tämä helpottaa myös yrittäjäpuolison mahdollisuuksia yhdistää hoivavastuu ja yrittäjäjyys.

Uudistuksen yksi tärkeä tavoite on työn ja perheen yhteensovittaminen. Osittaisen vanhempainvapaan käyttö helpottuu, mutta ei kuitenkaan mahdollista osapäiväistä vanhempainvapaata. Yrittäjänaisen mielestä tämä on puute. Ehdotuksen mukaan päivittäistä työaikaa lyhentämällä menettää kokonaisen päivärahan. Tämä ei edesauta vanhempien joustavaa vapaiden käyttöä siten, että vanhemmat voisivat yhden päivän sisällä vuorotella hoivavastuuta. Uudistus ei siis kannusta osa-aikaiseen työntekoon vapaiden lomassa.

Osittainen vanhempainraha myös helpottaisi yrittäjänä toimivan mahdollisuuksia osapäiväiseen työntekoon.

- **kommentit muita sairausvakuutuslakiin ehdotettuja muutoksia koskien**

-

Laki lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain muuttamisesta

- **kommentit ehdotetuista muutoksista ja niiden perusteluista lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annettuun lakiin**

Yrittäjänäisten mielestä kotihoidontukea tulee uudistaa siten, että se kannustaa myös isiä jäämään kotiin perhevapaiden jälkeen. Tällä hetkellä erityisesti pienipalkkaiset naiset sekä maahanmuuttajanaiset jäävät kotiin kotihoidontuen turvin ja tämä saattaa entisestään hankaloittaa työmarkkinoille pääsyä.

Muita etuuslakeja koskevat muutosehdotukset

- **kommentit ehdotetuista muutoksista ja niiden perusteluista muihin etuuslakeihin**

-

Laki varhaiskasvatuslain ja varhaiskasvatuksen asiakasmaksuja koskevan lain muuttamisesta

- **kommentit ehdotetuista muutoksista ja niiden perusteluista varhaiskasvatuslakiin ja varhaiskasvatuksen asiakasmaksuista annettuun lakiin**

Vanhemmat pitävät yleensä hyvin tärkeänä tutun varhaiskasvatuspaikan säilymistä. Helpottaa perheen päätöksentekoa, jos paikan säilymiseen voi luottaa. Esityksen mukaan paikka ei säily yli 13 viikon jakson jälkeen. Tämä ohjaa isiä pitämään vain luovuttamattomat vanhempainrahapäivät, jos pidemmän vapaan takia tuttu päivähoitopaikka menetetään.

Yrittäjänaiset kannattaa ehdotusta muutoksesta, jossa vanhempainpäivärahan käyttämisestä johtuvat poissaolot olisivat varhaiskasvatuksen osalta maksuttomia. Tämä kannustaa pitämään vanhempainvapaita joustavasti.

Laki työsopimuslain ja laki merimiesten työsopimuslain muuttamisesta

- **kommentit ehdotetuista muutoksista ja niiden perusteluista työsopimuslakiin ja laki merimiesten työsopimuslakiin**

Vanhempainpäivärahan käyttö lyhyemmissä pätkissä voi aiheuttaa ongelmia työpaikoilla sijaisjärjestelyn osalta lisäten työnantajien kustannuksia, jos sijaiset vaihtuvat usein. Toisaalta työn ja perheen yhteensovittaminen edellyttää, että vapaita voi pitää lyhyemmissä jaksoissa vaihdellen.

Yrittäjänäisten mielestä työsopimuslaissa tulisi mahdollistaa joustava sopiminen vanhempainvapaisiin. Nykyisen työsopimuslain mukaan vanhemmat voivat pitää vanhempainvapaata korkeintaan neljässä jaksossa ja vähintään 12 päivän jaksoissa. Monelle työpaikalle saattaa sopia työskentely muutaman päivänä viikossa ja tämä mahdollistaisi vanhempien vuorottelun vanhempainvapaita ilman pitkiä poissaoloja työpaikalta.

Työsopimuslaki sallii nykyisin perhevapaan keskeyttämisen perustellun syyn vuoksi ja näitä ovat käytännössä vain hyvin painavat syyt. Työhön palaaminen tulisi sallia myös perhetilanteesta tapahtuvista kevyemmistä syistä, esim. isän halutessa pitää perhevapaata aiempaa suunnitelmaa

aikaisemmin tai taloudellisten syiden johdosta. Tämä toisaalta heikentää sijaisten ja useimmiten naisten asemaa työpaikalla, jos määräaikaisen työsuhteen pituudesta ei ole varmuutta.

Laki vuosilomalain ja laki merimiesten vuosilomalain muuttamisesta

- **kommentit ehdotetuista muutoksista ja niiden perusteluista vuosilomalakiin ja merimiesten vuosilomalakiin**

Yrittäjänaiset ei kannata työssäoloajan veroisen ajan laajentamista. Työantajan kustannukset muulta kuin työssäoloajalta ovat jo nykyisellään liian suuret. Oikeus omaishoitovapaaseen tulee olla, mutta yksittäisen työnantajan ei tule olla vastuussa sen kustannuksista. Mikroyritykset pitävät jo nykyisellään työnantajan velvollisuuksia ja kustannuksia mittavina, eivätkä uskalla työllistää. Erityisesti matalakatteisilla naisvaltaisilla aloilla työntekijän palkkaaminen on iso riski ja tätä riskiä tulisi pienentää.

Omien vanhempien omaishoidosta vastaa useimmiten naiset, jolloin palkallinen poissaolo saattaisi entisestään heikentää vanhempien naisten työmarkkina-asemaa.

Liitelait (lakiehdotukset 18-29)

- **kommentit ehdotetuista muutoksista ja niiden perusteluista liitelakeihin**

-

Vaikutusten arviointi

- **Taloudelliset vaikutukset**

Mikäli isät pitäisivät vanhempainvapaita tasaveroisesti äitien kanssa vaikuttaisi tämä merkittävästi naisten ansiotuloihin sekä siitä kertyvään eläkkeeseen. Mikäli isät pitävät pidempiä perhevapaita, tarkoittaa se äitien osalta lyhyempiä jaksoja. Tämä helpottaa naisten osalta työhön palaamista, ammattitaidon ylläpitämistä ja siten parantaa naisten työmarkkina-asemaa ja taloudellista asemaa. Yrittäjänaisien mielestä tällä on pitkällä aikavälillä positiivisia taloudellisia merkityksiä yhteiskunnalle.

- **Vaikutukset julkiseen talouteen**

Esityksessä arvioidaan, että isien vapaiden käytön lisääntymisellä voi olla taloudellisia vaikutuksia etenkin miesvaltaisten alojen työnantajille. Suomessa on erityisen eriytyneet työmarkkinat sukupuolen mukaan ja siten perhevapaiden sijaisjärjestelyt ja maksuvelvollisuudet kasautuvat

naisvaltaisille aloille ja ylläpitävät naisten heikkoa ansiotuloa. Nykyinen tilanne ei ole miltään osin oikeudenmukainen.

- **Vaikutukset kotitalouksiin**

Tasainen perhevapaiden jako molempien vanhempien kesken tasoittaa palkkaeroja ja edistää naisten palkan kehitystä. Erityisesti naiset voivat olla eläkkeellä hyvin pienituloisia nimenomaan pitkien perhevapaiden johdosta. Yrittäjänaiasten mielestä tästä köyhyysloukusta on päästävä eroon.

Esitysluonnoksessa arvioidaan, ettei noin neljännes isistä jatkossakaan käyttäisi lainkaan oikeutta vanhempainpäivärahoihin. Voidaan siis todeta, ettei perhevapaaudistus tosiasiasa lisää perheen sisäistä tasa-arvoa vanhemmuuden, hoivavastuun tai taloudellisen aseman suhteen.

Isän luovuttamattoman vapaakiintiön piteneminen lähes neljään kuukauteen vahvistaa isien vanhemmuutta.

- **Vaikutukset yrityksiin**

Pienten lasten vanhemmat kokevat yleensä haasteita nimenomaan työn ja perheen yhteensovittamisessa. Yrittäjänaiasten mielestä perhevapaiden tasainen jakautuminen molempien vanhempien kesken helpottaa erityisesti äitien nykyisin lähes kokonaan kantamaa vastuuta. Perhevapaiden joustavampi käyttö osaltaan helpottaa tilannetta ja auttaa erityisesti äitejä jaksamaan.

Usein isien perhevapaiden oletetaan olevan lyhyitä ja sijaisia ei palkata. Tämä saattaa aiheuttaa monelle isälle mittavaa työkuormaa perhevapailta palattuaan tai tosiasiallisesti työskentelyä vapaan ohessa. Mikäli työpaikoilla oletus on, että myös isä jää perhevapaalle, on isien helpompi ottaa pidempi aika hoitaakseen lasta.

Viiden päivän omaishoitovapaan ajalta ei saa aiheutua kustannuksia työnantajalle, ei edes loman kertymisen muodossa.

Vaikutukset viranomaisten toimintaan

-

- **Muut yhteiskunnalliset vaikutukset**

- **Vaikutukset lapsiin ja perheisiin**

Mikäli uudistuksen myötä isät pitävät nykyistä huomattavasti pidempiä perhevapaita, tulee se varmasti parantamaan isien asemaa erotilanteissa. Nykyisin huoltajuuskiistoissa etuasemassa on äidit. Mikäli eron aikana lapset ovat pieniä ja hoitovastuussa ovat olleet tasapuolisesti molemmat vanhemmat, on isällä mahdollisesti nykyistä vahvempi asema huoltajana.

Yrittäjänäisten mielestä isien osallistuminen lapsen hoitoon lisää perheen sisäistä tasa-arvoa sekä kotitöiden tasaisempaa jakautumista vanhempien kesken.

- **Vaikutukset sukupuolten tasa-arvoon**

Mikäli uudistus todella tasaisi perhevapaiden käytön, olisi sillä mittavat vaikutuksen sukupuolten väliseen tasa-arvoon sekä työmarkkinoilla että perheen sisäisessä työnjaossa ja talousvastuussa. Uudistus on askel oikeaan suuntaan, mutta ei välttämättä tuo juurikaan muutosta nykytilanteeseen. Mikäli isien käyttämä vapaiden osuus nousee vain vähän, ei naisten asema työmarkkinoilla eikä oma taloudellinen asema parane yhtään.

Mahdollisuus luovuttaa omia vanhempainrahapäiviään toiselle vanhemmalle heikentää perhevapaiden tasaisempaa jakautumista.

Yrittäjänäisten mielestä tavoitteet palkka- ja eläketasa-arvon saavuttamiseksi pitää olla kunnianhimoisempia. Naisen euro on edelleen 84 senttiä, eikä se muutu, jos perhevapaat ei aidosti jakaudu tasaisesti isien ja äitien kesken. Asenteiden muutos tapahtuu kannusteiden ja lain muutosten myötä.

Perhevapaiden tasaisemman jakautumisen myötä ansiotulojen erot pienenevät. Tämä mahdollistaa tulevaisuudessa aidosti päätöksen perhevapaiden pitämisestä muihin kuin taloudellisiin seikkoihin perustuen.

Yrittäjänäisten mielestä naispuolisten työntekijöiden työnantajille maksettava 2 500 euro korvaus vanhemmuuden kustannuksista tulisi ulottaa myös miespuolisiin työntekijöihin.

Monet isät kokevat, että työpaikalla suhtaudutaan nihkeästi isien pitkiin vapaisiin. Uudistuksen mahdollisuus luovuttaa oma vanhempainpäivärahopäivät toiselle ei muuta sitä, että työpaikoilla pidettäisiin isän pitkää vapaata itsestäänselvyytenä. Isän valinta perhevapaasta pitäisi olla yksilön vapaasti tehtävä päätös ilman työnantajan painostusta tai ennakoasennetta.

- **Vaikutukset yhdenvertaisuuteen**

-

- **Vaikutukset työllisyyteen ja työelämään**

Mikäli perhevapaat tulevat jakautumaan tasaisemmin, äidit pystyvät nykyistä paremmin ylläpitämään omaa ammattitaitoaan ja työmarkkina-asemaansa. Työmarkkinoiden käytettävissä on enemmän resursseja, kun äitien on helppo työllistyä myös perhevapaan jälkeen.

- **Onko jokin olennainen vaikutus jäänyt esityksessä arvioimatta tai liian vähälle arvoinnille? Jos on, niin mikä?**

-

Hallituksen esityksen toimeenpano ja seuranta

- **kommentit liittyen uudistuksen toimeenpanoon ja seurantaan**

Lain muutoksen myötä ei enää puhuta äideistä ja isistä vaan vanhemmista. On kuitenkin tärkeää, että jatkossakin perhevapaiden jakautumista eri sukupuolten välillä seurataan ja tilastoidaan, jotta tasa-arvon edistymistä voidaan seurata. Lain muutoksen vaikutuksia tasa-arvoon tulee seurata ja uudistusta viedä eteenpäin.

Perhevapaiden järjestely ja niistä saatavat tuet ovat monelle hyvin vaikeaselkoisia. Viranomaisten tulee huolehtia siitä, että perhevapaiden suunnittelu on mahdollisimman helppoa ja tieto uudistuksesta on kaikkien saatavilla.

Muut mahdolliset kommentit

Koska yhä enenevässä määrin uudet työpaikat syntyvät pieniin yrityksiin, tulee työllistämistä kaikin puolin helpottaa. Vaikka suuri osa perhevapaiden kustannuksista korvataan työnantajalle, aiheuttaa niiden maksaminen mikroyritykselle usein kassakriisin.

Perhevapaalle jäävän taloudellinen tuki tulee säilyä, mutta koko järjestelmää (ml. työehtosopimukset) tulisi uudistaa siten, että tuki tulee suoraan Kelasta eikä pientyönantajalla ole maksuvelvollisuutta.

Raskausaikaisten sairaan lapsen hoidosta johtuvien poissaolojen aikaiset palkat eivät saa kaatua yksilön työnantajalle. Yhteiskunnan tulee kaikilta osin kannustaa siihen, että perheen perustaminen on missä elämäntilanteessa tahansa positiivinen uutinen, myös äidin tai isän työnantajalle. Ison työnantajan on helpompi kantaa lyhyistä poissaoloista johtuvat kustannukset, mutta pientyönantajalle se on usein mahdotonta.

Monella alalla ei ole mahdollista löytää työtä työntekijän asemassa vaan työn joutuu tekemään vuokratuoli- tai kevytyrittäjänä. Ei ole tavoiteltavaa, että perhevapaiden vuoksi ei uskalleta työllistää. Siksi yksilön työnantajan perhevapaiden kustannukset, maksuvelvollisuus ja hallinnollinen taakka tukien hakuun pitää minimoida. Tämä lisää halukkuutta työllistää vakituiseen työsuhteeseen ja nuorten naisten työmarkkina-asemaa.

Orlando Carita
Suomen Yrittäjänaiset